

Vår saksbehandler

MAJ Carl Alexander Nichlas Normann,
canormann@mil.no
+4775 59 47 10, 0565 4710
LUFT/NAOC/A1-4-6-8 SEK

Vår dato

2022-06-03

Vår referanse

2022/022452-001/FORSVARET/ 525

Tidligere dato

Tidligere referanse

Til

postmottak@caa.no

Kopi til

Luftromssøknad Øvelse Joint Viking 2023 – Søknad om opprettelse av midlertidige restriksjonsområder

1 Bakgrunn

Forsvaret skal i mars 2023 gjennomføre øvelse Joint Viking 2023. Øvelsens planlegging er nå i startfasen og det er besluttet at oppstartsdato vil være 06.03.2023. Joint Viking er i utgangspunktet en nasjonal øvelse, men det må forventes noe alliert deltakelse. I september vil «Main Planning Conference» gjennomføres og øvelsens utstrekning og antall deltakere vil bli noe tydeligere etter denne. Den endelige plankonferansen («Final Coordination Conference») holdes i slutten av januar 2023. Den delen av øvelsen som foregår på landjorden finner sted i områdene mellom Bjerkvik og Storsteinnes, i dette området må det forventes at vår aktivitet vil påvirke all sivil luftfart i varierende grad.

Av flysikkerhetshensyn er det nødvendig for Forsvaret at det opprettes restriksjonsområder der vår aktivitet er høyest, og spesielt relatert til vår drone og helikopteraktivitet. Iht Forskrift om luftromsorganisering §17, §20 og §21 er det krav om at Luftfartstilsynet mottar slik søknad 9 måneder før områdene ønskes opprettet.

2 Søknad

a) angi hvilken tidsperiode søknaden gjelder

Øvelsen vil finne sted fra og med 06.03.2023, og til og med 17.03.2023.

Det søkes om at områdene er aktive fra 0700Z den 06.03.2023, dernest er aktive 24H frem til siste dag 17.03.2023 der områdene opphører 1430Z. Forsvaret ønsker å gjøre oppmerksom på at det også vil være høyere aktivitet både før og etter øvelsen i forbindelse med deployering og redeployering.

b) angi hvilke restriksjoner det er behov for

Det søkes om opprettelse av Restriksjonsområder etter Forskrift om luftromsorganisering §17. All sivil flyging inn i dette området krever godkjenning fra Forsvaret. Dette inkluderer både bemannet og ubemannet luftfart(droner). Det vil inngås egne avtaler som besørger HOSP-/SAR-/Politiflyginger i området. Se punkt «g» for søknad til Forsvaret om dispensasjon til å fly inn i området.

c) beskrive hvilke farefulle aktiviteter som vil foregå

Under øvelsen må det forventes betydelig mengde militær lufttrafikk i restriksjonsområdet. Luftfartøyene vil øve på komplekse taktiske scenarier i alle høyder, også under radar- og

Postadresse

Postboks 800 Postmottak
2617 Lillehammer
Norge

Besøksadresse

Flyplassveien 300
1590 RYGGE FLYSTASJON
Norge

Sivil telefon/telefaks

/

Militær telefon/telefaks

99/0500 3699

Epost/ Internett

postmottak@mil.no
www.forsvaret.no

Vedlegg

Organisasjonsnummer

NO 986 105 174 MVA

radiodekning. Det vil ikke være forsvarlig for ikke-deltakende trafikk å fly inn i dette området uten å enten være klarert en godkjent rute eller å ha forhåndsgodkjente avtaler/prosedyrer med Forsvaret (HOSP/SAR/Politi).

d) gi en detaljert beskrivelse av eventuelle planlagte flyaktiviteter i området

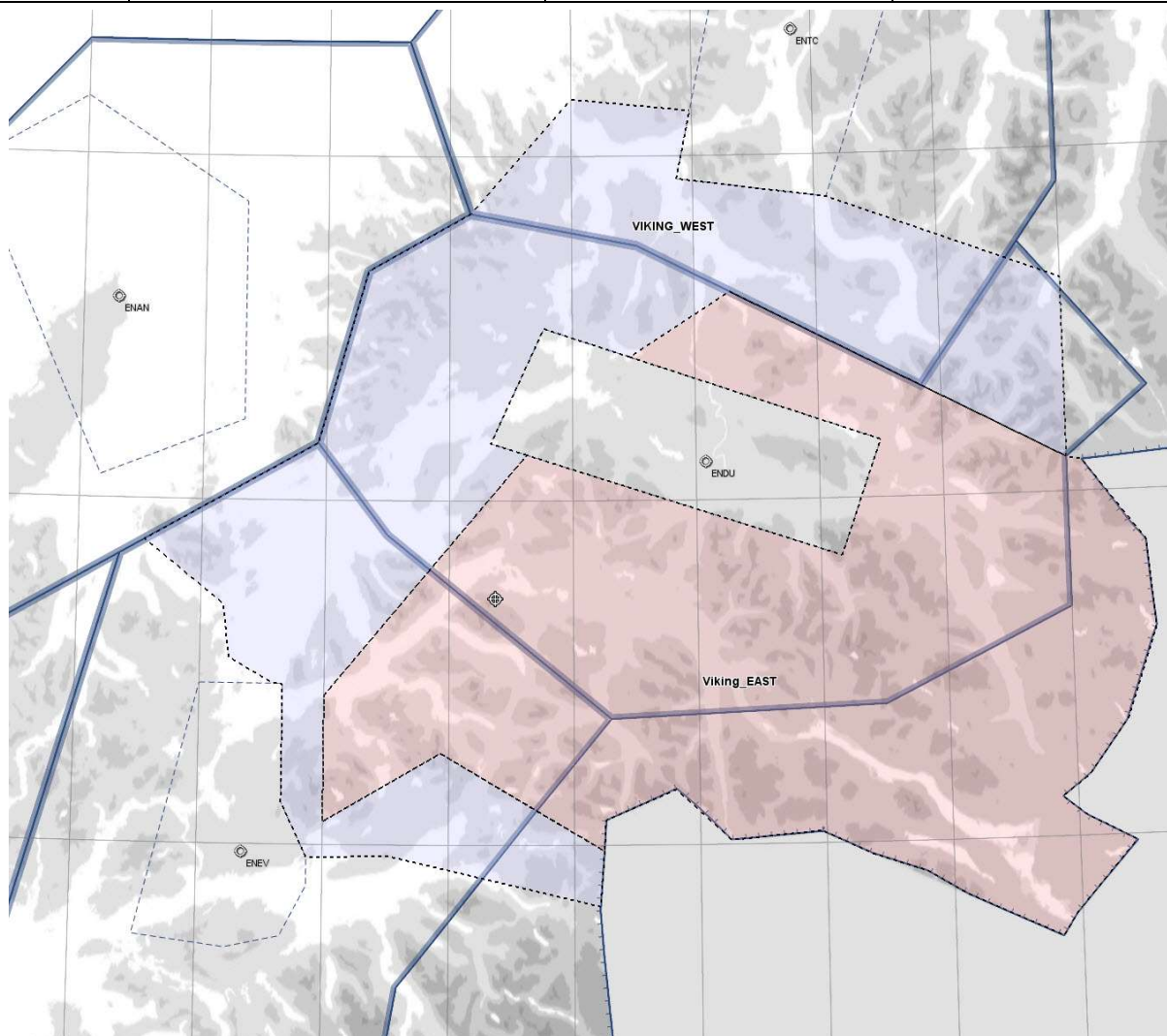
Det må forventes en betydelig mengde helikoptre, droner, transportfly, jagerfly og andre militære fly i området. Bortsett fra jagerfly må det forventes at alle andre militære fly opererer i området hele døgnet som nødvendig etter øvelsens scenario. Jagerfly vil primært fly i tidsperioder nevnt under avsnitt 3.3.

e) angi skriftlig og ved anmerking på kart hvilket område søknaden gjelder og områdets høyde og bredde med nødvendige sikkerhetsmarginer

Område/ Area	Navn og Utstrekning/ Name and lateral limit	Vertikale grenser/Vertical limits	RMK
EN Rxxx	Viking East 69°18'07.0000" N 018°38'44.0000" E 69°09'37.0000" N 019°25'05.0000" E 69°03'00.0000" N 020°00'00.0000" E 69°02'43.6400" N 020°03'35.6900" E along the border between Norway and Sweden to 68°29'29.4091" N 018°07'06.6340" E 68°38'00.0000" N 017°28'00.0000" E 68°32'00.0000" N 017°00'00.0000" E 68°43'00.0000" N 017°00'00.0000" E 69°04'00.4197" N 017°48'46.5367" E 68°55'00.0000" N 019°05'00.0000" E 69°05'00.0000" N 019°15'00.0000" E 69°12'30.7831" N 018°14'01.1609" E 69°18'07.0000" N 018°38'44.0000" E	Upper limit: 4500 FT AMSL Lower limit: GND	Midlertidig restriksjonsområde Joint Viking 2023 med varighet slik beskrevet i 2a.
EN Rxxx	Viking West 69°33'55.4845" N 018°29'29.1802" E 69°28'00.0000" N 018°26'00.0000" E 69°26'15.0000" N 019°03'00.0000" E 69°18'39.4664" N 019°59'59.9835" E 69°03'00.0000" N 020°00'00.0000" E 69°09'37.0000" N	Upper limit: 2500 FT AMSL Lower limit: GND	Midlertidig restriksjonsområde Joint Viking 2023 med varighet slik beskrevet i 2a.

Område/ Area	Navn og Utstrekning/ Name and lateral limit	Vertikale grenser/Vertical limits	RMK
	019°25'05.0000" E 69°18'07.0000" N 018°38'44.3273" E 69°12'30.7831" N 018°14'01.1609" E 69°15'00.0000" N 017°53'00.0000" E 69°05'00.0000" N 017°40'00.0000" E 69°04'00.4197" N 017°48'46.5367" E 68°43'00.0000" N 017°00'00.0000" E 68°32'00.0000" N 017°00'00.0000" E 68°38'00.0000" N 017°28'00.0000" E 68°33'00.0000" N 017°51'00.0000" E 68°29'29.4091" N 018°07'06.6340" E along the border between Norway and Sweden to 68°24'39.2189" N 018°06'07.8578" E 68°29'02.8869" N 017°15'25.0383" E 68°28'52.0000" N 016°56'11.0000" E 68°33'41.0000" N 016°50'00.0000" E 68°44'00.0000" N 016°50'00.0000" E 68°43'59.9999" N 016°47'44.1685" E 68°46'14.4993" N 016°36'57.8597" E 68°50'52.1307" N 016°35'29.8733" E 68°56'24.9427" N 016°16'07.2562" E 69°05'00.0000" N 016°58'00.0000" E 69°20'00.0000" N 017°10'00.0000" E 69°25'00.0000" N 017°35'00.0000" E 69°34'58.8000" N		

Område/ Area	Navn og Utstrekning/ Name and lateral limit	Vertikale grenser/Vertical limits	RMK
	018°00'00.0000" E		

«Viking East» følger i nord grensene til «AMC Manageable» områdene G2 og G4, med unntak av i det nord-vestre hjørnet. Det er under planleggingen av øvelsen avdekket at AMC-området G2 bør få endret den nordlige grensen tilsvarende den nordlige grensen av «Viking East» før øvelsens oppstart. Årsaken er at STAR til RWY36 i Tromsø kommer i konflikt med det nevnte hjørnet av G2. Det er Forsvarets intensjon at også restriksjonsområdene ved dette hjørnet følger grensene til det reviderte G2 når dette er klart. I syd strekker «Viking East» seg sør for G4 grensen og ut til Evenes TMA sin grense mellom 2500' AMSL og 4500' AMSL. «Viking West» omslutter «Viking East» og avgrensner de geografiske områdene vår aktivitet vil være høyest. I kombinasjon med AMC-områder kan det forventes at G2/4 aktiveres ned til 4500' AMSL (toppen av «Viking East»), samt at G5 aktiveres ned til 2500' AMSL. Den nedre grensen på alle disse tre AMC-områdene kan justeres taktisk, dette vil også komme frem i avtalen mellom Avinor Flysikring og Forsvaret. Se for øvrig punkt 3.2 for utfyllende kommentarer om AMC-områder.

f) dokumentere at lufttrafiktjenesten og berørte flyplassoperatører er konsultert

Under utarbeidelse av søknaden har Luftforsvarsstabens Operasjonsdivisjon (Norwegian Air Operations Centre – NAOC) vært i jevnlig møter med Avinor. Det er Forsvarets Liaison til Avinor som har koordinert med Avinor Flysikring sentralt. Avinor Flysikring har videre konsultert berørte enheter.

g) foreslå hvordan lufttrafikken som berøres av området, kan håndteres, og oppgi en kontaktperson for trafikkhåndteringen

Nærmere presiseringer for berørt lufttrafikk vil publiseres i eget AIP Supplement for øvelsen og vil utgis etter normale rutiner og frister. Det kan forventes at denne inneholder beskrivelse av alternative ruteføringer for kommersiell trafikk, samt mal for søknad om dispensasjon for å fly inn i restriksjonsområdene. Forsvaret vil i utgangspunktet bare tillate strengt nødvendige ikke-deltakende flyginger i området som er av samfunnsnyttig art.

Det forventes at helikopter- og droneaktører berørt av restriksjonsområdene tar restriksjonene til etterretning i sin planlegging og i sin dialog med oppdragsgivere. For å redusere påvirkningen for sivile helikopteroperatører har restriksjonsområdenes utstrekning, så godt det lar seg gjøre, tatt høyde for behov identifisert ved tidligere øvelser.

Ikke-deltakende luftfartøy som får tillatelse til å fly inn i restriksjonsområdene vil måtte følge «Safety Rules» og fly etter nærmere angitte prosedyrer (herunder «Choke Points»). Disse vil publiseres som vedlegg til AIP Supplement for øvelsen.

Se punkt h for kontaktpunkter under øvelsen.

h) foreslå prosedyrer for kontakt med lufttrafiktjenesten og luftfartsoperatører etter at området er opprettet

AIP Supplement for øvelsen vil beskrive ulike kontaktpunkter både hos Avinor Flysikring og Forsvaret. AIP Supplement vil være tilgjengelig etter tidskrav satt i «European Route Network Improvement Plan (ERNIP) - Part 3».

i) oppgi en eller flere kontaktpersoner for søknaden.

Major Carl A. N. Normann

Luftforsvarsstaben Operasjonsdivisjon (NAOC)

+47 7559 4710

canormann@mil.no

Reitan

3 Annen informasjon om øvelsen

3.1 Generelt

Forskrift om luftromsorganisering §17, §20 og §21 beskriver krav og frister for å søke om opprettelse av blant annet restriksjonsområder slik tilfellet er i denne søknaden. Men for at luftfartsaktører skal kunne forstå øvelsens totale påvirkning i og omkring de omsøkte restriksjonsområdene ønsker Forsvaret å opplyse om tenkt bruk av luftrommet også ut over restriksjonsområdene. Dette vil være bruk av såkalte «AMC Manageable» områder i henhold til prosedyre for fleksibel bruk av luftrommet («Procedure on Use of AMC Manageable Areas»).

3.2 Allerede etablerte fareområder

Både «AMC Manageable» områder og etablerte skytefelt i nærheten av, og inne i det omsøkte restriksjonsområdet må forventes å bli benyttet. På dette tidspunkt er det ikke bestemt når og hvilke av skytefeltene som vil bli benyttet.

For «AMC Manageable» områdene ser vi for oss å ta i bruk følgende områder i to (2), maksimalt tre (3), perioder à 3 timer hver dag under øvelsen:

B: 5/8/9

B: 10/11 (Korridor. Etter koordinering mellom «Coordinating Units» ref «AMC-procedure».)

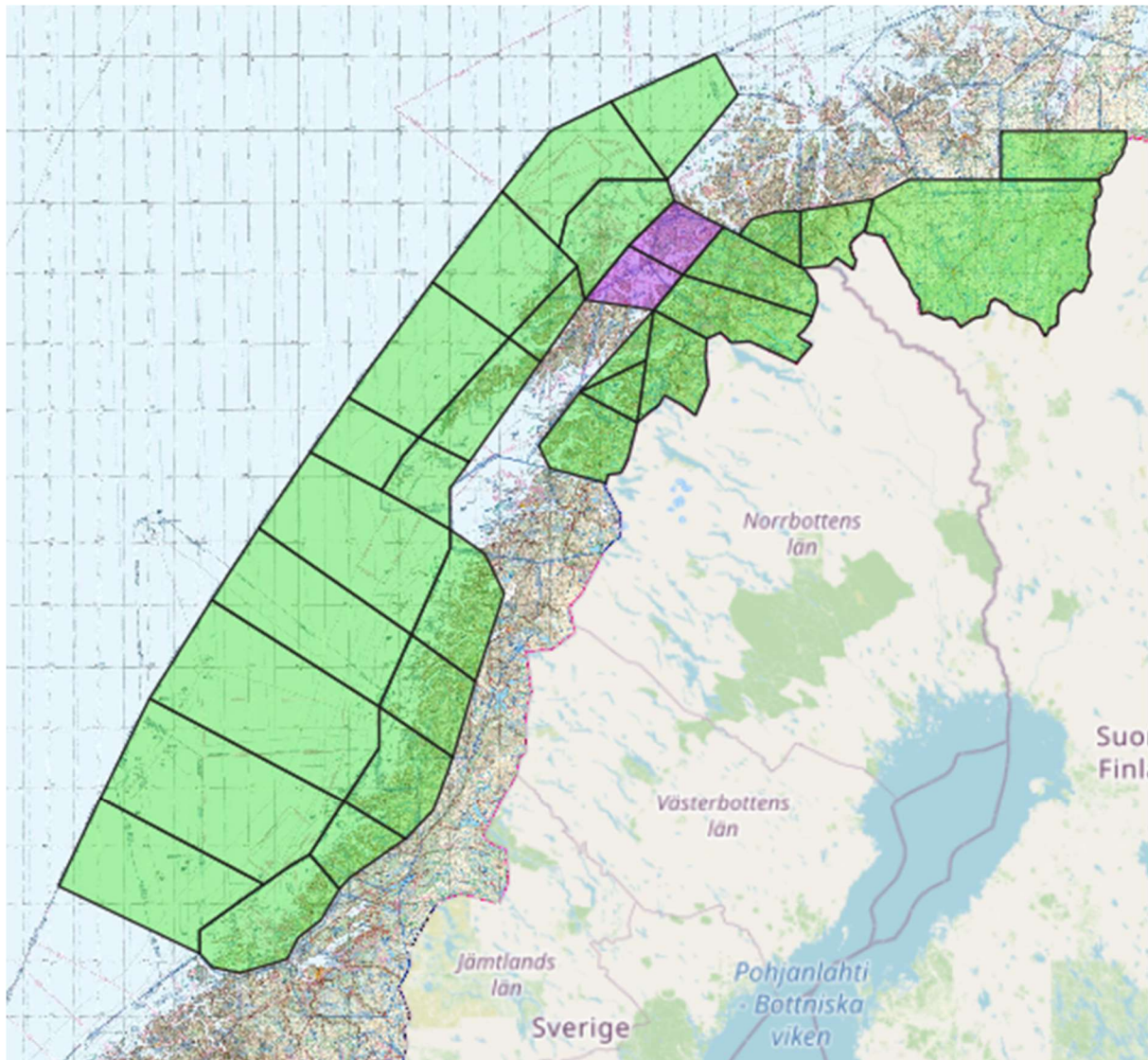
C: 2/3/6/7/10/11

D: 2/3/5/6/8/9

E: 2/3/5/6

G: 1/2/4/5/6/7/8

Ikke planlagt, men mulige områder: A5/A6/B13

Områdenes vertikale utstrekning er i utgangspunktet etter høyder oppgitt i AIP og «Letter og Agreement – Level 3» mellom Forsvaret og Avinor, samt AMC-Prosedyren. Fullstendig oversikt over områder med tilhørende høyder, samt eventuelle avvikelser fra normale høyder, vil komme frem i avtale mellom Avinor Flysikring og Forsvaret for øvelsen. Dette inkluderer også beskrivelse for bruk av eventuelle «AMC Manageable» områder som ikke er i daglig bruk, men krever forhåndskoordineringer eller godkjenninger (eks B5). Dersom det skulle bli behov for områdene i «A» serien, er tanken å aktivere B13 som en korridor opp til FL170 for å gjøre «A»-områdene tilgjengelig fra «G» områdene.

I tidligere søknader har vi gitt navn til kombinasjoner av områder for å lette koordineringen mellom Avinor Flysikring og Forsvaret under øvelsen. Dersom det identifiseres et behov for dette nå også, vil dette komme frem i avtalen mellom Avinor Flysikring og Forsvaret når øvelsens omfang er tydeligere. Dette vil gjøre det lettere å ikke måtte aktivere hele kombinasjoner og unødige legge beslag på luftrom etter kombinasjoner laget før behovet ble klart identifisert. Det understrekes at luftrommet for denne

øvelsen ikke planlegges slik «Cold Response 2022» ble planlagt. Da var det to hoved-kombinasjoner med luftrom som hadde til dels store variasjoner i prosedyrene for ikke-deltakende luftfartøyer.

For korridorområdene B10/B11 er disse tiltenkt brukt på taktisk nivå ved behov for å kunne transittere mellom C og G områdene. I avtalen mellom Avinor Flysikring og Forsvaret for øvelsen vil det presiseres hvilke høyder korridorene kan benyttes i.

I avtale mellom Avinor Flysikring og Forsvaret vil det avtales prosedyrer for å heve og senke bunnen på G2 og G4 i flyperiodene for å tillate ikke-deltakende trafikk å ta av og å lande på Bardufoss. Tilsvarende vil gjøres øvrige «G» områder, men da relatert til trafikk til og fra Evenes. Forsvaret oppfordrer allikevel flyselskapene til å planlegge avgang og landing på Evenes og Bardufoss utenom flyperiodene.

Det er ikke identifisert behov relatert til øvelsen på dette tidspunkt ut over nevnte luftrom, men det kan allikevel bli behov for å fly i Sør- Norge, eksempelvis i «J» og/eller «I» områdene. Det er ønskelig at slike tilfeller håndteres av AMC i Bodø for å sikre en balansert aktivering av alle «AMC Manageable» områder. Forsvarets representant i AMC vil være tilgjengelig i AMC under øvelsen og fungere som et bindeledd til «NAOC» samt å bidra i AMCs rutiner under øvelsen.

3.3 Flyperioder

Med flyperioder menes her tidene hvor jagerfly vil fly, normalt sammen med tankfly, overvåkningsfly (AWACS) og andre militære fly i større scenarioer innenfor «FUA-områdene». For jagerfly vil aktiviteten begrenses ved at første fly ikke tar av før oppgitt tid, og siste fly lander innen flyperiodens slutt. Flyperiodene er som listet under, og de samme for alle dager, bortsett fra at det på øvelsens siste dag kun flys i den første perioden.

1: 0800Z – 1100Z

2: 1300Z – 1600Z

3: 1800Z – 2100Z

Det er ikke besluttet om den tredje flyperioden blir aktuell å gjennomføre eller ikke. Primært vil fokuset for jagerfly være på de to første flyperiodene.

4 Konklusjon

I mars 2023 vil Forsvaret arrangere en større vinterøvelse kalt «Joint Viking». For å sikre trygg gjennomføring for både deltakende og ikke-deltakende luftfartøy, samt sikre utvidet tilgjengelighet på luftrom i øvingsområdet søker Forsvaret om etablering av midlertidige restriksjonsområder med varighet og utstrekning som beskrevet i denne søknad.

Videre ønsker Forsvaret at det nordligste hjørnet av G2 revideres slik beskrevet under punkt 2e slik at både G2 og det omsøkte midlertidige restriksjonsområdets grense i dette hjørnet sammenfaller. For område G2 innebærer dette da en permanent endring slik at konflikt med STAR til ENTC unngås.

Hans Ole Sandnes
Brigader
Sjef Luftforsvarsstaben/Operasjonsdivisjon
(NAOC)

Dokumentet er elektronisk godkjent, og har derfor ikke håndskreven signatur.